מסורת הש"ם

א) בכורות יד. [תמורה י.] ב) [דברים יב], ג) [שם],

◆

גליון הש"ם

רש"י ד"ה הזרוע והלחיים וכו' משום דבעי וכו'. עי' לקמן דף קלא ע"ב ברש"י ד"ה לכל מראשית הגז:

◆

הזרוע והלחיים [א]והקבה נוהגין בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית [ב]בחולין אבל לא במוקדשין שהיה בדין ומה אם החולין שאינן חייבים בחזה ושוק חייבים במתנות קדשים שחייבים בחזה ושוק אינו דין שחייבים במתנות ת"ל [1]ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם אין לו אלא מה שאמור בענין (א)כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו חייבין [ג]בבכורה [ד]ובמתנות [ה]ויוצאין לחולין להגזז ולהעבד [ו]וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן [ז]והשוחטן בחוץ פטור [ח]ואין עושין תמורה [ט]ואם מתו יפדו [י]חוץ מן הבכור ומן המעשר [כ]כל שקדם הקדשן את מומן או מום עובר קודם להקדשן ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע ונפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות ואינן יוצאין לחולין להגזז ולהעבד וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן והשוחטן בחוץ חייב [ל]ועושין תמורה ואם מתו יקברו: **גמ'** טעמא דכתב רחמנא אותם הא לאו הכי הוה אמינא קדשים חייבין במתנות איכא למיפרך מה לחולין שכן חייבין בבכורה תיתי מזכרים מה לזכרים שכן חייבין בראשית הגז מתיישים מה לתיישים שכן נכנסין לדיר להתעשר מזקנים מה לזקנים שכן נכנסו לדיר להתעשר מלקוח ויתום מה ללקוח ויתום שכן נכנסין במינן לדיר להתעשר במינן קאמרת קדשים נמי במינן נכנסין לדיר להתעשר ויהיו חולין חייבין בחזה ושוק מקל וחומר ומה קדשים שאין חייבים במתנות חייבין בחזה ושוק חולין שחייבין במתנות אינו דין שחייבין בחזה ושוק אמר קרא [2]וזה יהיה משפט הכהנים זה אין מידי אחרינא לא אלא טעמא דכתב רחמנא זה הא לאו הכי הוה אמינא חולין חייבין בחזה ושוק והא בעי תנופה היכא לינופינהו אי אבראי [3]לפני ה' כתיב

אי

הזרוע והלחיים. **בארץ ובחוצה לארץ.** °משום דבעי למימר בחולין אבל לא במוקדשין נקט להו: **בפני הבית.** בעודו קיים: חולין אין חייבין בחזה ושוק אלא קדשים לחודייהו: **ואתן אותם.** בחזה ושוק כתיב. אותם מיעוטא הוא חזה ושוק אין ולא דבר אחר: **כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן.** הרי הן כמקדיש עלים ואבנים לדמיהם ואין בהן קדושת הגוף ואם נפדו הרי הן כחולין גמורים וחייבים בבכורה אם ילדו בכור הרי הוא קדוש וכל זמן שלא נפדו לא כדאמר בבכורות פ"ב (דף יד.) קסבר האי תנא קדושת דמים מדחה מן הבכורה דאין קדושה חלה על קדושה: **וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונם.** מה שאין כן במקדיש תמימים ונסתאבו ופדאן דאמרי' בבכורות (דף טו.) רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר (ב) בפסולי המוקדשין לאחר פדיונן הכתוב מדבר מדאיצטריך קרא למימר בהו הטמא והטהור יאכלנו (ג) וכתיב תזבח ואכלת בשר תזבח ולא גיזה ואכלת ולא לכלביך בשר ולא חלב וולדן דתמימים שנסתאבו ונפדו תנן במתניתין דאסור ובבכורות (דף יד.) מוקמינן כגון דאיעבר לפני פדיונו ואתיליד לאחר פדיונו בין רישא דקתני מותר בין סיפא דקתני אסור: **ויוצאין לחולין.** ע"י פדיונן להיות כחולין גמורים אפילו ליגזז וליעבד מה שאין כן בקדם הקדשן את מומן כדלקמן במתניתין: **והשוחטן בחוץ פטור.** ואילו בקדם הקדשן את מומן תנן מתניתין לקמן דחייב אם שחטו בחוץ קודם פדיונן ואע"ג דאינן ראוים לפתח אהל מועד דהא בעלי מומין נינהו ותנן (זבחים דף קיב.) הראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ ושאינו ראוי בפנים אין חייבין עליו בחוץ הא מוקמינן לה בבכורות (דף טז.) בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו הילכך הואיל ובפנים לא ירדו חייבין עליהן בחוץ. וכולה הך מתני' מיתניא בבכורות בפרק שני (דף יד.) והתם תני לה משום בכורות והכא תני לה משום מתנות: **ואין עושין תמורה.** אפילו קודם פדיון. ובבכורות [יד:] מפרש טעמא טוב מעיקרו עושה תמורה ואפילו נעשה רע אחר שהקדישו אבל רע מעיקרו אינו עושה תמורה: **ואם מתו יפדו.** ואע"פ שאינם ראוים אלא לכלבים ואין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כדפרישית לעיל ואכלת ולא לכלביך ה"מ בקדשים שקדם הקדשן את מומן אבל הני כדיקלא בעלמא נינהו ולא נחת להו קדושת הגוף ועוד אשמועינן דלא בעינן העמדה והערכה וקסבר קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה דכתיב בפדיון קדשים שנסתאבו לאחר כך והעמיד את הבהמה (ויקרא כז) וכיון דמתה אי אפשר להעמידה: **חוץ מן הבכור והמעשר.** דאע"ג שקדם מומן להקדשן חלה עליהם קדושה גמורה לכל דבריהם אלא שאין כשרים ליקרב דבכור ברחם תלה רחמנא לא שנא תם ולא שנא בעל מום קדיש תם קרב ובעל מום נאכל לכהן כדילפינן בבכורות (דף כח.) ובשרם יהיה לך [במדבר יח] בשרם תרי משמע לימד על בכור בעל מום שמתנה לכהן ומעשר בהמה נמי כתיב ביה (ויקרא כז) העשירי יהיה קדש לא יבקר בין טוב לרע טוב היינו תם רע היינו בעל מום: **או מום עובר קודם להקדשן.** דמום עובר כמאן דליתיה דמי: **פטורין מן הבכורה.** ואע"פ שנפדו ויצאו לחולין להיתר אכילה פטורין מן הבכורה אם ילדו דכתיב בהו (דברים יב) כצבי וכאיל וצבי ואיל פטורים מן הבכורה דהא בקר וצאן כתיב [שם טו]: **ומן המתנות.** זרוע ולחיים וקיבה דאין נוהגין בצבי ואיל דכתיב (שם יח) אם שה: **ואין יוצאין לחולין.** בפדיון: **ליגזז וליעבד.** כדפרישית לעיל תזבח ואכלת אין בהן אלא היתר זביחה ואכילה בלבד אבל גיזה ועבודה לא: **וולדן וחלבן אסור.** בבכורות (דף יד.) מוקי לה דאיעבר לפני פדיונו ואתיליד לאחר פדיונו דאי איעבר לאחר פדיונו ולד צבי ואיל הוא ואם נולד לפני פדיונו מאי איריא הני אפילו קדם מומם להקדשן נמי ולדן לפני פדיונן אסור: **והשוחטן בחוץ חייב.** כדפרישית לעיל בדוקין שבעין וקודם פדיונן: **ועושין תמורה.** קודם פדיונן דכתיב (ויקרא כז) טוב ברע או רע בטוב: **מתו.** מעלמן: **יקברו.** או משום דבעינן העמדה והערכה או משום דאין פודין את הקדשים להאכילם לכלבים: **גמ' הוה אמינא קדשים חייבין במתנות.** מקל וחומר מחולין כדאמרן במתניתין והיכי מצינן למימר הכי הא איכא למפרך בהאי ק"ו מה לחולין כו' וקרא למה לי: בכור אינו נוהג במוקדשים דבקרך ובצאנך כתיב (דברים טו) ולא הקדש ועוד תקדיש כתיב (שם) ולא שכבר קדוש: **תיתי מזכרים.** כלומר אי לאו אותם דקרא הוה אמינא תיתי בק"ו מזכרים דחולין דליכא למיפרך בהו שכן חייבין בבכורה שאין יולדין: ראשית הגז אינו נוהג במוקדשים דהא לאו בני גיזה נינהו דכתיב (שם יח) גז צאנך ולא הקדש: ראשית הגז כל השנה כשהוא גוזז לאטו נותן לכהן דבר מועט כדמפרש לקמן (דף קלה.) שיעורא וקרי ליה ראשית [דברים יח] כי היכי דקרי תרומה (שם) ראשית דגנך: תיישים זכרים אין בהם לא בכורה ולא ראשית הגז ואי לאו אותם מחייבינן מתנות בקדשים מק"ו מתיישים חולין: מעשר בהמה אינו במוקדשין דכתיב [ויקרא כז] יהיה קדש ולא שכבר קדוש בפ"ב דבכורות (דף נג.) הילכך לא אתי בק"ו דליכא למיפרך תאמר במוקדשין שאין נכנסין לדיר להתעשר: **מזקנים.** אי לאו אותם הוה מייתינן ליה מק"ו מתיישים זקנים דחולין שכבר נתעשרו ואין צריכין עוד להכנס לדיר: **מה לזקנים.** תיישים זקנים דחולין בדין הוא שהן חייבין במתנות: **שכן נכנסו כבר לדיר להתעשר.** תאמר בקדשים שלא נכנסו כבר לדיר להתעשר. ומהדר אי לאו אותם הוה מייתינן להו בק"ו מלקוח ויתום. הלקוח פטור ממעשר בהמה אם לקח עשרה טלאים מן השוק פטור מלעשר דבקרך ובצאנך אמר רחמנא והיתום שמתה אמו בשעת לידה כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים כדאמר בהשוחט (לעיל לח:) פטור ממעשר בהמה דאינו ראוי לקדש דכתיב [ויקרא כב] תחת אמו פרט ליתום וילפינן מעשר בהמה מיניה בפ"ב דבכורות (נז.) ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר נאמר כאן תחת אמו ונאמר להלן [ויקרא כז] תחת השבט מה כאן פרט לכל השמות הללו כלאים ונדמה ויוצא דופן ויתום דכולהו מימעטי מהאי קרא דשור או כשב [שם כב] אף להלן לענין מעשר פרט לכל השמות הללו אע"ג דבעל מום נכנס לדיר להתעשר אלו אין נכנסים: **ה"ג במינן קאמרת קדשים נמי במינן.** כגון חולין נכנסין לדיר הילכך אי לאו אותם אתי בק"ו: **מה קדשים שאין חייבים במתנות.** דהא ממעטינן להו מאותם דכתיב גבי חזה ושוק אותם ולא מתנות: **אמר קרא.** במתנות חולין זה יהיה דבר זה נוהג בחולין ואין חזה ושוק נוהגין בהן: בחזה ושוק כתיבא תנופה לפני ה': **אי אבראי.** חוץ לעזרה:

קא

הזרוע והלחיים. **תלמוד לומר ואתן אותם.** ואי לאו קל וחומר לא הוה צריך קרא אע"ג דסתמא כתיב בין בחולין בין במוקדשים דה"א דבר הלמד מענינו במה הכתוב מדבר בחולין דכתיב לעיל מהאי קרא דגנך תירושך ויצהרך וגו' גז צאנך וראשית הגז אינו נוהג במוקדשין כדאמר לקמן פרק ראשית הגז (דף קלה.):

תיתי מלקוח ויתום. הוה מצי למימר נמי תיתי מכלאים וטרפה ועוד טובא דתנן בפרק מעשר בהמה (בכורות דף נז.) שאין נכנסין לדיר להתעשר:

זה אין מידי אחרינא לא. תימה דקאי במתנות וממעט חזה ושוק אדרבה ה"ל למעוטי מיניה מוקדשין ממתנות ויש לומר דכבר אמעיטו מאותם וכה"ג פירש' בפ"ק (לעיל דף כד.) גבי וזאת אשר ללוים:

אי

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' א סמג עשין קמג טוש"ע יו"ד סי' סא סעיף כא:

ב ב מיי' שם טור ש"ע שם סעיף יט:

ג ג מיי' פ"ה מהלכות בכורות הל' ח:

ד ד מיי' פ"ט מהלכות בכורים הל' ג:

ה ה מיי' פ"א מהלכות מעילה הל' ט:

ו ו מיי' פ"א מהלכות איסורי מזבח הל' יא:

ז ז מיי' פי"ח מהלכות מעשה קרבנות הל' ו:

ח ח מיי' פ"א מהלכות תמורה הל' יג:

ט ט מיי' פ"א מהלכות איסורי מזבח הל' יא:

י י מיי' פ"א מהלכות מעילה הל' ט:

כ [פ"ה מהלכות בכורות הלכה ח]:

ל [מיי' פ"ג מהלכות תמורה הלכה ד]:

◆

תורה אור השלם

1. כִּי אֶת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה לָקַחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיהֶם וָאֶתֵּן אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחָק עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ויקרא ז לד

2. וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה: דברים יח ג

3. יָדָיו תְּבִיאֶינָה אֵת אִשֵּׁי יְיָ אֶת הַחֵלֶב עַל הֶחָזֶה יְבִיאֶנּוּ אֵת הֶחָזֶה לְהָנִיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ז ל

מוסף רש"י

שקדם מום קבוע להקדשן. שהיה לנס מום קבוע והקדישן להמכר ולהביא מדמיהם קרבן למזבח (בכורות יד.). חייבין בבכורה. לאחר פדיון אם ילדו (שם) אם נקבות הן ולאחר פדיון ביכרו (תמורה י:). ובמתנות. זרוע ולחיים וקיבה כחולין גמורים (בכורות יד.). ויוצאין לחולין. בפדיון לגמרי ליגזז וליעבד כחולין גרידי, משום דמעיקרא לא חיילא עלייהו קדושה תמורה (שם). וולדן מותר. אפילו איעבר קודם פדיון ואיתליד לאחר פדיון (תמורה לג:). והשוחטן בחוץ פטור. אפילו קודם פדיון, דאפילו הוי מומן קל כגון דוקין שבעין, דלגבי קדשים מיחייב השוחט בחוץ, הכא פטור משום דלא חלה עליהן מתחילה קדושה כל כך (בכורות שם). ואם מתו. קודם פדיון, יפדו. להאכילן לכלבים, דלאין קדושתן חמורה ותו קמ"ל דגרעי משאר קדשים שאין נפדין אלא חיין שיוכלו לעמוד בפני הכהן בשעת הערכתן, דכתיב והעמיד את הבהמה והדר והעריך הכהן וגו' (שם). חוץ מן הבכור והמעשר. שאפילו במומן חלה עליהן קדושה חמורה, דבכור רחם מקדשו ובמעשר כתיב לא יבקר בין טוב לרע, דמשמע בין תם בין בעל מום קדוש, טוב תם רע בעל מום (שם). או מום עובר. כמאן דליתיה דמי וחלה עליהן קדושה (שם). ואין יוצאין כו'. שאפילו לאחר פדיונן אסורין בגיזה ועבודה (שם). וולדן וחלבן אסור כו'. מפרש בגמרא כשנתעברו קודם פדיונן וילדו לאחר פדיונן (שם). והשוחטן בחוץ. קודם פדיונן, חייב. כרת, ובגמרא מפרש בדוקין שבעין דראוין הן לפנים ואליבא דר' עקיבא דאמר אם עלו לא ירדו, אבל בשאר מומין לא דאמרינן במסכת יומא (סג:). הראוי לאהל מועד חייבין עליו מי לא לא (שם). יקברו. ואין נפדין דבעי העמדה והערכה (שם).